

Dokumenty dźwiękowe w bibliotece szkolnej

Opracowanie formalne audiobooków i płyt CD z muzyką

Oprac. Izabela Golińska

Nagrania dźwiękowe:

Publikacje dźwiękowe zmieniają się pod kątem technicznym i wydawniczym, ale także ze względu na dźwiękową zawartość. W przepisach katalogowania nagranie dźwiękowe potraktowano szeroko, uwzględniając różną jego zawartość: muzykę, słowo mówione, formy słowno-muzyczne, rejestracje dźwiękowe rozumiane zarówno jako zapis pejzażu dźwiękowego, jak i dokumentację wydarzeń artystycznych, naukowych, religijnych i innych, a także typowe formy radiowe, takie jak słuchowisko czy reportaż.

Omawiane zasady odnoszą się do różnych nośników i sposobów zapisu treści dźwiękowej, uwzględniając zarówno dawne, jak i współczesne publikacje z charakterystycznymi dla danego okresu fonografii cechami fizycznymi i wydawniczymi.

Przepisy katalogowania nagrań dźwiękowych oparto na :

- zaktualizowanym w ostatnich latach standardzie ISBD (Międzynarodowy Znormalizowany Opis Bibliograficzny ;
- oraz w niewielkim tylko stopniu, rozwiązania przejęte ze standardu RDA (rezygnacja ze stosowania skrótów, rezygnacja z reguły wyliczania do 3 elementów, rezygnacja z poprawiania i komentowania błędów w miejscu ich wystąpienia, wprowadzenie reguły „bierz, co widzisz”);
- zrezygnowano z rozróżnienia trzech stopni szczegółowości opisu bibliograficznego, wychodząc z założenia, że opis powinien być możliwie szczegółowy, a stopień wykorzystania danych w różnych sposobach ich prezentacji nie powinien wynikać z przepisów katalogowania.

Podstawowe źródła danych

Nagrania dźwiękowe nie mają jednego podstawowego źródła danych, które mogłoby służyć do utworzenia opisu bibliograficznego, jednakże poszczególne strefy opisu bibliograficznego płyty mają wyznaczone źródła, z których przede wszystkim należy przejmować dane. Informacje pochodzące z innych źródeł niż wyznaczone dla danej strefy należy przejmować do opisu w nawiasie kwadratowym lub podawać tylko w strefie uwag, stosownie do dalszych szczegółowych postanowień.

Źródła danych:

1. Wybór głównego źródła danych zależy od typu publikacji. Ogólne kryteria to:

- a. kompletność informacji służącej do identyfikacji: źródło podające najpełniejsze, najbardziej przejrzyste i miarodajne informacje
- b. styczność źródła względem informacji: źródło najbliższe zawartości publikacji, takie jak źródło wewnętrzne
- c. stabilność źródła danych: najbardziej trwałe źródło.

- Opis bibliograficzny nagranie dźwiękowego zawiera elementy zebrane w siedmiu strefach.
- Występowanie poszczególnych elementów jest uzależnione od budowy i/lub zawartości publikacji.

Zawartość i budowa opisu (strefy opisu):

1. Strefa tytułu i oznaczenia odpowiedzialności ;
2. Strefa wydania;
3. Strefa adresu wydawniczego (strefa publikacji, produkcji, dystrybucji itp.);
4. Strefa opisu fizycznego;
5. Strefa serii i wieloczęściowego nagrania dźwiękowego;
6. Strefa uwag;
7. Strefa identyfikatora i sposobu uzyskania nagrania.

1. Strefa tytułu i oznaczenia odpowiedzialności obejmuje:

- tytuł właściwy
- dodatek (dodatki) do tytułu
- tytuł utworu współwydanego (tytuły utworów współwydanych)
- oznaczenie (oznaczenia) części
- tytuł (tytuły) części
- oznaczenie (oznaczenia) odpowiedzialności

Kolejność elementów strefy tytułu i odpowiedzialności

Podaje się w następującej kolejności:

- tytuł właściwy
- dodatek do tytułu
- oznaczenie odpowiedzialności.

Kolejność ta ulega zmianie, gdy:

- elementy opisu są ze sobą powiązane składniowo
- uwzględnia się równoległe wersje elementów
- przedmiotem opisu są utwory współwydane bez wspólnego tytułu
- przedmiotem opisu jest pojedyncza część wieloczęściowego nagrania dźwiękowego o tytule niewyróżniającym (zależnym od tytułu całości).

Przykład:

Music : songs from and inspired by the motion picture [Dokument dźwiękowy] / Sia.

Inne elementy opisu zawarte w tytule

Dane należące do innych elementów opisu bibliograficznego (np. nazwa wydawcy, oznaczenie odpowiedzialności, oznaczenie wydania itd.), które poprzez powiązanie składniowe stanowią integralną część tytułu właściwego, włącza się do tytułu właściwego, przejmując je w formie, w jakiej występują w źródle danych, niezależnie od wyróżnień typograficznych poszczególnych części tytułu.

Przykład:

Listy z podróży Jeremiego Przybory / przedstawiają Jeremi Przybora oraz Jerzy Wasowski

[Na etykiecie oznaczenie odpowiedzialności zawarte w tytule oraz umieszczone nad tytułem.]

Brak tytułu

Jeżeli nagranie dźwiękowe nie zawiera etykiety, opakowania, tekstowego materiału towarzyszącego (lub w tych źródłach nie występuje tytuł), a także nie zawiera dźwiękowej zapowiedzi tytułu:

- tytuł przejmuje się z zewnętrznych źródeł bibliograficznych: katalogów wydawniczych, dyskografii lub innych opracowań, uzupełniając go (o ile występuje) początkowym fragmentem tekstu nagrania z wyrażeniem wprowadzającym „Incipit:” ujętym w nawias kwadratowy
- w przypadku braku informacji w źródłach tytuł nadawany jest przez katalogującego i uzupełniony początkowym fragmentem tekstu z wyrażeniem wprowadzającym „Incipit:” ujętym w nawias kwadratowy.

Przykład

[Reklamy radiowe w języku polskim z rozgłośni radiowej WBNX]

[Strefa uwag: Tytuł nadany przez katalogującego na podstawie dźwiękowej zawartości nagrania]

Tytuł równoległy

- Tytuł równoległy to tytuł wyrażony w innym języku lub systemie pisma niż tytuł właściwy. Tytuł równoległy występuje w źródłach danych jako odpowiednik tytułu właściwego.
- Jeżeli w źródle danych wybranym dla tytułu właściwego tytuł tego samego dzieła jest wyrażony w więcej niż jednym języku lub systemie pisma, każdy tytuł, którego nie uznano za tytuł właściwy, przejmuje się do opisu jako tytuł równoległy.
- Tytuły równoległe występujące poza podstawowym źródłem danych podaje się tylko w strefie uwag, bez wskazania ich lokalizacji.
- Każdy tytuł równoległy poprzedza się znakiem równości z odstępem po obu jego stronach (=). Tytuł równoległy podaje się po tytule właściwym (lub po dodatkach do tytułu bądź po oznaczeniach odpowiedzialności, jeżeli w opisie występują także wersje równoległe tych elementów).

Oznaczenie odpowiedzialności

- Oznaczenie odpowiedzialności to nazwa lub wyrażenie: określające podmiot odpowiedzialny za intelektualną lub artystyczną zawartość nagrania dźwiękowego. Podmiotem odpowiedzialnym może być osoba (kompozytor, autor, współtwórca) lub ciało zbiorowe (instytucja sprawcza)
- wskazujące jego funkcje w procesie powstania nagrania dźwiękowego, indywidualnego utworu zawartego w nagraniu dźwiękowym, serii lub podserii itd.

Oznaczenie odpowiedzialności (ciąg dalszy)

- Pierwsze oznaczenie odpowiedzialności podawane po jakimkolwiek tytule (tytuł właściwy, tytuł równoległy, dodatek do tytułu, tytuł części itd.) lub po oznaczeniu części (gdy brak tytułu części) poprzedza się prawym ukośnikiem z odstępem po obu stronach znaku (/).
- Oznaczenia odpowiedzialności różnego rodzaju (kompozytor — autor słów, autor — tłumacz, nazwy osób — nazwy ciał zbiorowych itd.) niepowiązane spójnikiem lub innym wyrażeniem oddziela się średnikiem z odstępem po obu stronach znaku (;).
- W obrębie jednego oznaczenia odpowiedzialności (oznaczenia odpowiedzialności tego samego rodzaju) poszczególne nazwy osób lub ciał zbiorowych niepowiązane spójnikiem lub innym wyrażeniem oddziela się przecinkiem i odstępem (,).

Wieloczęściowe nagrania dźwiękowe (oznaczenie odpowiedzialności)

- Pojedyncze części wieloczęściowych nagrań dźwiękowych o tytułach wyróżniających (niezależnych od tytułu całości) kataloguje się pod tytułem części, podając informacje dotyczące całości wieloczęściowego nagrania dźwiękowego w strefie serii i wieloczęściowego nagrania dźwiękowego.
- Pojedyncze części wieloczęściowych nagrań dźwiękowych o tytułach niewyróżniających (zależnych od tytułu całości) kataloguje się pod tytułem całości, po którym podaje się oznaczenie części (jeśli występuje) i tytuł części (jeśli występuje).

Oznaczenie części

W strefie tytułu i oznaczenia odpowiedzialności podaje się oznaczenie części w przypadku:

- pojedynczej części wieloczęściowego nagrania dźwiękowego, którego tytuł nie jest wyróżniający (jest zależny od tytułu całości)
- nagrania dźwiękowego zawierającego dwie lub więcej odrębnie numerowane części.

Tytuł części

- Tytuł części w powiązaniu z tytułem właściwym i numeracją przejmuje się z całego nagrania dźwiękowego (np. z opakowania lub z tekstowego materiału towarzyszącego). Jeżeli dane pochodzą spoza etykiety lub jej odpowiednika, sporządza się uwagę.
- Tytuł części podany po oznaczeniu części poprzedza się przecinkiem i odstępem (,). Jeżeli brak oznaczenia części, tytuł części poprzedza się kropką i odstępem (.).

Przykład:

Bardowie i poeci. Andrzej Poniedziałki

2. Strefa wydania:

- oznaczenie wydania

Dane dla strefy wydania należy przejmować z całej publikacji, to znaczy z następujących źródeł, wybierając informację najpełniejszą:

1. etykieta lub jej odpowiednik
2. opakowanie i jego elementy
3. dodatek tekstowy
4. dźwiękowa zawartość nagrania.

Przykłady:

Wydanie kolekcjonerskie ; Wydanie steelbook ; Edycja dwupłytkowa

Oznaczenie wydania

- Zapis oznaczenia wydania przejmuję się do opisu w formie występującej w publikacji.
- Liczebniki zapisane słownie lub cyframi rzymskimi przejmuję się bez zmian, podobnie jak oznaczenie wyrażone innymi znakami.

Przykład:

Wydanie 2-gie

- Oznaczenie wydania może ponadto zawierać określenie lub określenia wskazujące na różnice opisywanego wydania w stosunku do wcześniejszych wydań danej publikacji (np. „nowe wydanie”, „wydanie poprawione”), bądź też na brak takich różnic.

Przykład:

Wersja reżyserska ; English edition ; Edycja rozszerzona ; Special edition

3. Strefa adresu wydawniczego (strefa publikacji, produkcji, dystrybucji itp.) obejmuje:

- miejsce wydania, produkcji lub dystrybucji
- nazwę wydawcy, producenta lub dystrybutora
- datę wydania, produkcji lub dystrybucji
- miejsce wytworzenia
- nazwę wytwórcy
- datę wytworzenia.

Znaki umowne:

(;) odstęp, średnik, odstęp

- poprzedza nazwę drugiego i kolejnych miejsc wydania, produkcji lub dystrybucji

(:) odstęp, dwukropek, odstęp

- poprzedza nazwę każdego wydawcy, producenta lub dystrybutora

(,) przecinek, odstęp

- poprzedza datę wydania, produkcji lub dystrybucji.

Kolejność elementów opisu strefy wydania:

- miejsce wydania, produkcji lub dystrybucji
- nazwa wydawcy, producenta lub dystrybutora
- data wydania, produkcji lub dystrybucji
- miejsce wytworzenia
- nazwa wytwórcy
- data wytworzenia

Przykłady:

- *Miejsce wydania : nazwa wydawcy, data wydania*

Warszawa : Kondrat-Media, 2021

- *Miejsce wydania : nazwa wydawcy : nazwa wydawcy, data wydania*

Warszawa : Kondrat-Media : Best Film, 2021

- *Miejsce wydania : nazwa wydawcy ; miejsce wydania : nazwa wydawcy, data wydania*

Warszawa : Kondrat-Media ; Kraków : WAM, 2021

4. Strefa opisu fizycznego obejmuje:

- liczbę nośników
- określenie nośnika dźwięku
- czas odtwarzania
- inne cechy fizyczne
- format (wymiary nośnika)
- dodatek

W strefie opisu fizycznego stosuje się następujące znaki umowne:

(()) odstępow, nawias zwykły, odstępow — odstępow przed pierwszym i po drugim elemencie znaku

- obejmuje czas odtwarzania
- obejmuje opis fizyczny dodatku

(:) odstępow, dwukropek, odstępow

- poprzedza dane techniczne nagrania
- poprzedza opis fizyczny dodatku

(;) odstępow, średnik, odstępow

- poprzedza format (wymiary nośnika)

(+) odstępow, znak dodawania, odstępow

- poprzedza każde oznaczenie dodatku

([]) odstępow, nawias kwadratowy, odstępow — odstępow przed pierwszym i po drugim elemencie znaku

- obejmuje dane uzupełniające dla nagrań dźwiękowych o cechach fizycznych innych niż powszechnie używane (np. nazwa firmy, typ)
- obejmuje liczbę stron nieliczbowanych dodatku.

Określenie nośnika i czasu odtwarzania dokumentu dźwiękowego

- Podaje się liczbę nośników wyrażoną cyframi arabskimi wraz z określeniem rodzaju nośnika dźwięku (np. 1 płyta audio);
- Podaje się łączny czas odtwarzania całego nagrania dźwiękowego lub czasy odtwarzania poszczególnych jednostek tworzących nagranie dźwiękowe;
- Stosuje się następujące określenia nośników filmu: CD, płyta CD-mp3, płyta audio.

Przykłady:

- 1 płyta [CD] (1 godz. 20 min.)
- 1 płyta [CD-mp3] (3 godz. 43 min.)

Dodatek

W nagraniach dźwiękowych występują dwa rodzaje dodatków:

1. Dodatki tekstowe, ściśle powiązane z nagraniem dźwiękowym, zawierające szczegółowe informacje o zawartości dźwiękowej, teksty o nagranych utworach, kompozytorach, autorach, wykonawcach, teksty utworów wokalnych lub mówionych itp.). Dodatki tekstowe mają najczęściej formę bookletu, umieszczonego w opakowaniu nagrania dźwiękowego lub będącego jego integralną częścią (trwale połączone z opakowaniem). Mogą mieć również formę pojedynczej karty lub zestawu kart.
2. Dodatki o różnej postaci fizycznej, zawierające treści luźniej powiązane z nagraniem lub uzupełniające nagranie. Mogą mieć postać książki (np. z tekstem będącym inspiracją dla twórcy nagranych utworów), dysku optycznego (np. z wersją audiowizualną utworów znajdujących się w nagraniu dźwiękowym, z wywiadem przeprowadzonym z wykonawcami utworów), plakatu (np. z wizerunkiem muzyka czy zespołu muzycznego), innego materiału ikonograficznego itp.

Przykład:

1 płyta [CD] (2 godz. 01 min.) + 1 booklet

1 płyta[CD-mp3] (4 godz. 10 min.) + dodatek : [16] stron : fotografie

5. Strefa serii obejmuje:

- tytuł właściwy serii lub wieloczęściowego nagrania dźwiękowego
- tytuł równoległy serii lub wieloczęściowego nagrania dźwiękowego
- dodatki do tytułu serii lub wieloczęściowego nagrania dźwiękowego
- równoległe dodatki do tytułu serii lub wieloczęściowego nagrania dźwiękowego
- oznaczenie odpowiedzialności dotyczące serii lub wieloczęściowego nagrania dźwiękowego
- oznaczenie podserii
- tytuł podserii
- ISSN
- numerację związaną z serią lub wieloczęściowym nagraniem dźwiękowym.

Tytuł właściwy serii

- przejmuje się w formie, w jakiej występuje w publikacji tytuł właściwy serii, jako element początkowy zespołu elementów dotyczących serii poprzedza się nawiasem zwykłym otwierającym (().

Przykłady:

(Marek Sierocki Przedstawia);

(Contemporary Classic ; vol. 1)

Dodatek do tytułu serii

- podaje się po tytule właściwym lub po tytułach równoległych (jeśli występują)
- jeżeli w publikacji występują dwa lub więcej dodatki do tytułu, jako pierwszy podaje się dodatek wyróżniony typograficznie. Jeśli brak takiego wyróżnienia, dodatki do tytułu podaje się w kolejności ich występowania
- pierwszy wyraz dodatku do tytułu zapisuje się małą literą, jeżeli jest to zgodne z zasadami ortograficznymi danego języka
- Każdy dodatek do tytułu poprzedza się dwukropkiem z odstępem po obu stronach znaku (:).

Przykład:

(Red Seal De Luxe : non-breakable)

Numeracja

- przejmuje się numerację w obrębie serii wraz z towarzyszącymi jej określeniami
- numerację podaje się cyframi arabskimi, niezależnie od formy występującej w publikacji (słownej, cyfr rzymskich), z wyjątkiem przypadków, gdy uzasadnione jest dokładne zachowanie formy występującej w źródle danych (np. gdy numeracja jest wyrażona kombinacją cyfr rzymskich i arabskich)
 - oznaczenie numeracji w obrębie serii poprzedza się średnikiem z odstępem po obu stronach znaku (;).

Przykłady:

- (*Decca Personality Series ; album no. 145*)
- (*Complete piano works / Karol Szymanowski ; vol. 2*)

6. Strefa uwag obejmuje:

- dane należące do innych stref opisu bibliograficznego, których jednak przepisy nie pozwalają włączyć do odpowiedniej strefy lub też nakazują czy pozwalają podać tylko w strefie uwag
- dane wyjaśniające informacje podane w innych strefach opisu bibliograficznego
- dodatkowe informacje uznane za ważne.

Uwagi podaje się w następującej kolejności:

1. Uwaga o utworach współwydanych
2. Sformalizowana uwaga o zawartości
3. Uwagi dotyczące poszczególnych stref opisu bibliograficznego
 - a. uwagi dotyczące tytułu
 - b. uwagi dotyczące oznaczenia odpowiedzialności
 - c. uwagi dotyczące oznaczenia wydania
 - d. uwagi dotyczące adresu wydawniczego
 - e. uwagi dotyczące opisu fizycznego
 - f. uwagi dotyczące serii i wieloczęściowego nagrania dźwiękowego
 - g. inne uwagi
 - h. uwagi dotyczące identyfikatora i sposobu uzyskania nagrania dźwiękowego
4. Uwaga o współtwórcach i producentach nagrania dźwiękowego
5. Uwaga o wykonawcach lub uczestnikach nagrania dźwiękowego
6. Uwaga o czasie i miejscu nagrania lub nadania
7. Uwaga o ograniczeniu w rozpowszechnianiu
8. Uwaga o grupie odbiorców
9. Uwaga o podstawie reedycji
10. Uwaga o innej postaci fizycznej
11. Uwaga o źródle finansowania
12. Uwaga o technicznych cechach nagrania dźwiękowego
13. Uwaga o języku
14. Uwaga o nagrodzie

7. Strefa identyfikatora i sposobu uzyskania nagrania dźwiękowego obejmuje:

- identyfikator (ISBN)
- informacje uzupełniające
- sposób uzyskania nagrania dźwiękowego.

Elementy strefy identyfikatora i sposobu uzyskania nagrania dźwiękowego podaje się w następującej kolejności:

- poprawne i prawidłowo przypisane identyfikatory
- informacja uzupełniająca/informacje uzupełniające
- warunki dostępności
- niewłaściwy identyfikator.

W przypadku braku możliwości ustalenia prawidłowego ISBN, na pierwszym miejscu podaje się niewłaściwy ISBN a następnie informacje uzupełniające.

Na zakończenie:

- Kolejne strefy opisu bibliograficznego podaje się w ciągłości wiersza. Tylko strefę uwag oraz strefę identyfikatora i sposobu uzyskania książki podaje się od nowego wiersza z wcięciem.
- Każdą strefę, oprócz pierwszej, pisaną w ciągłości wiersza, poprzedza się kropką, odstępem, myślnikiem, odstępem (. —). Jeżeli daną strefę zaczyna się od nowego wiersza z wcięciem (co wyraźnie oddziela ją od strefy poprzedniej), należy pominąć znak umowny poprzedzający strefę.

I jeszcze kilka przykładów:

1. Beauty Behind the Madness [Dokument dźwiękowy] / The Weeknd. - Warszawa : Universal Music Polska, 2015. - 1 płyta [CD] (65 min. 12 sek.).
2. Nasze piosenki. CD 1 [Dokument dźwiękowy] / Elżbieta Śnieżkowska-Bielak. - Warszawa : Wydawnictwo Harmonia, 2015. - 1 płyta [CD] (73 min. 43 sek.).
3. Tomasz Raczek w kinie. Volume 2, CD 1 [Dokument dźwiękowy]. - Warszawa : Sony Music Entertainment Poland, 2019. - 1 płyta [CD] (74 min. 30 sek.).
4. Bridgertonowie. [T. 1], Mój księżę [Książka mówiona] / Julia Quinn ; przekład Wiesław Lipowski, Katarzyna Krawczyk. - Poznań : Wydawnictwo Zysk i S-ka ; [Piaseczno] : Heraclon International. Storybox.pl, 2021. - 1 płyta [CD-mp3] (11 godz. 51 min.).
5. Niepołomice. [Tom 2], Przekłęci [Książka mówiona] / Edyta Świątek. - Warszawa : Skarpa Warszawska, 2022. - 1 płyta [CD-mp3].
6. Betonowa blondynka [Książka mówiona] / Michael Connelly ; z języka angielskiego przełożył: Grzegorz Kołodziejczyk. - Katowice : Wydawnictwo Sonia Draga, [2021]. - 1 płyta [CD-mp3] (13 godz. 31 min.).

Dziękuję za uwagę

Opracowanie powstało przy pomocy materiałów dla bibliotekarzy, dostępnych na stronie [www Biblioteki Narodowej](http://www.BibliotekiNarodowej.pl), pod adresem <https://przepisy.bn.org.pl>

Wszystkich zainteresowanych nauczycieli bibliotekarzy zapraszam do kontaktu:

e-mail: specjalne@bp.radom.pl

tel. 48 345-98-37 w. 112

Zachęcamy do zgłaszania propozycji kolejnych tematów.